

28 Mayıs 1950

TT-518701

PANAYIR :

Gayeler ve çareler

Yazan: Fazıl Ahmet Aykaç

MESHUR bir İngiliz muharririnin, içinde pek büyük fikirler biriken küçük bir kitabı şu unvanı taşır: Gayeler ve çareler.. Evet, küre üzerindeki ilk günlerinden beri insanlık, —bilerek veya bilmiyerek— bir çok maksatlar gütmüş ve bunları sağlamak uğurunda da sayısız vasıfaya başvurmuş bulunuyor. Toprak üstündeki sürekli varlığı, yaşamağa değer bir kılığa sokabilmek için kendinizden ve tabiatın neler istemiyoruz ki?! Sihat, kuvvet, servet, güzellik, saadet, halkikat, hak, adalet, müsavat, barış, emniyet, sanat, şair, musiki, aşk, vefa, ciddiyet, şaka vesaire vesaire...

Haksız mıyız? Elbette hayır! Şayet bunları aramazsak, etrafımızda bulduğumuz şeyler, bizi bu mefhumlardan müstağni edecek mahiyette mi? Cevap meydanda: Yine hayır! demek ki...

İşte bu sebeptendir ki bahsettiğim İngiliz muharriri insanlığın sayısız derdine şimdiye kadar deva diye gösterilmiş çarelerden başlıcalarını kısaca hatırlamak istiyor. Bir dakika düşünürsek bunların bizim de zihnimizden kolayca geçebileceğine şüphe yoktur: En ilkin devirlerde, tabiatın üzerimize saldıran her kuvveti, bize zalim bir dev gibi hücum etmiş; Tuğyandan korkmuşuz; yıldırımdan korkmuşuz; tayfundan korkmuşuz, hayvandan korkmuşuz ve insandan korkmuşuz!. Bu korku, bizi kâh bize üstün kudretlerin ayakları altına serilmeye, kâh kollarımızı göklere kaldırarak ondan medet beklemeğe sevk etmiş... İşte her muhite ve devre göre kalıptan kalıba giren dinî, mezhebî duygularımızın, ve dâvalarımızın kaynağı... Fakat bu ilaç yetmiş mi? Vereceğimiz karşılığın müspet olmayacağı açık bir şey... Ellerimizi göklere çevirdiğimiz zaman dahi, gözlerimiz, etrafımızdaki varlık muammasının köşesini, bucağını araştırmaktan fariğ olamamız! Bir meçhulün kıldını açınca kadar bin bir yanlışın çukuruna düşmüşüz; zihnimiz sürçmüş, vicdanımız sendelemiş ve idrakimiz sar'alara tutulmuş! İnanmışız, şüphe etmişiz. Yine inanmışız; yine fikrimizde şüphe şimşekleri çakmış!.. Pekî amma bunların neticesi?! Dyeceksiniz. Şükranla söylemek gerekir ki bunların neticesi bir çok alanda menfi değil! İşte artık hiç birimizin hepsini birden kucaklamasına imkân kalmayan ilimler, fenler, teknikler, felsefeler, hukuklar, ekonomiler filân, filân ortada duruyor. Asırlar ve asırlar boyunca, bütün insanlığın meçhulâtla savaşmasından gelme bu uçsuz bucaksız (fütuhât) hakikaten harikulâde! Âdeta toprağın karanlıklarını deşe deşe oradan zilya ve hararet unsurunu aydınlığa çıkaran madenciler gibi, biz de kürenin sinesinden bir çok esrarı söküp koparmışız. Lâkin yine her gün kendî kendimize soruyoruz.

— Mesut olduk mu? Artık beşeriyet kurtuldu mu?

Ne yazık ki verilecek cevap, yine kimsenin meçhulü değil!

Yeni devirlerin mütefekkirleri yetmişmiş; cihanın içtimâî saadeti, ancak ekonomik kalkınmanın genişlemesinde olacağı iddiasını ileri sürmüş.. Gerçekten çok düşündürücü mülâhaza... (Modern) terbiyeciler, (pedagoglar) öne fırlamış: Onlar fertlerin gerek beden, gerek fikir ve ruh terbiyesi yoluna girmedikçe insanlar için hiç bir esaslî huzura varma imkânı olmayacağını iddialara başlamış... Elbette bu düşünce de içinde mühim bir hakikat payı taşıyor. Fakat o kadar! Ahlâkçılar, politikacılar, diplomatlar, siyasiler de bir çok (enteresan) sözler söylemektedir. Hattâ —asırlar boyunca kalkıp kalkıp yine devrilmiş istibdat sütunlarını unutup— yeniden bütün âlemi bir bayrağın gölgesi altına toplamak iddiasındaki azgın müstebitler bile hâlâ mevcut!. Kadim jeolojik devirlerden tek tük kalmış bazı müfteris mahlûklar halinde!

Acaba bütün bunlardan ne çıkar? Benim anladığım şu:

Tıpkı tababet âleminde olduğu gibi siyaset ve içtimaiyat âleminde de bir sürü küçük ilaç mevcut! Ancak vaktiyle (simyagerlerin) aradığı bir (Şâh-dârû) yok! Şu halde bütün insanlığı, sayısız derdi bakımından, nihayetsiz bir hastahaneye benzetebiliriz. İlmî, aklı, fenni ve felsefeyi de henüz küçük bir eczahane!

Yine şu halde ne tedaviden ümit kesmek, ne de üfürükçü ruhiyle bir iyiletme afsunu veya muskası bulunduğuna inanmak lâzım gelir. Gerek fert, gerek cemiyet için!

Biz Türkler de bu dünyanın önemli bir unsuruyuz. Dün çalıştık, evvelki gün çalıştık bugün de çalışıyoruz. Yarın yine çalışacağız. Bütün medeniyetle beraber! Ve bütün medeniyetin yöneldiği amaçlara doğru... İşte gaye ve işte çare!

